РЕФЕРАТИВНО-НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ISSN 2521-1463

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА.

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

ОНЛАЙН-ЖУРНАЛ ЗАСНОВАНО У 2016 РОЦІ

НОМЕР ЖУРНАЛУ

Том 1
№ 1 (1)

Січень – лютий 2016 р.

DOI 10.53672/ej.1.2016

expertize-journal.org.ua

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Назаров О. А.
Євдокимова Н. О.
Кириченко О. А.
Калинка Г. І.
Цільмак О. М.
Мотлях О. І.

Барко В. І.
Лефтеров В. О.
Коренюк П. І.
Алікіна Н. В.
Попова Г. В.
Вітомський Ю. Л.

Землянська О. В.

Чернякова О. В.
Большаков С. І.
Тунтула О. С.
Ткач Ю. Д.
Єгорова Т. М.
Лисенко А. Б.

Шаповалов В. О.
Савкіна Т. В.
Савостін О. П.
Безушко С. В.
Вербина Ю. В.
Хлонь О. М.

Інститут психологічної експертизи і поліграфа Kyiv

ВИДАЄТЬСЯ ЗА СПРИЯННЯ

Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі

ROR 02xc7et08

Номер на сайті

ISSN 2521-1463

ЗАСНОВНИК І ВИДАВЕЦЬ
Назаров Олег Анатолійович
канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, судовий експерт

ВИДАВНИК НАЗАРОВ О. А.

Судово-психологічна експертиза

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

Реферативно-науковий online журнал
Електронне видання
Засновано у травні 2016 року

2016. Том 1, № 1 (1)

Січень–лютий 2016 року

Ретроспективний випуск: матеріали, оприлюднені на сайті до заснування журналу (травень 2016 р.)

Київ · 2016
expertize-journal.org.ua

DOI: 10.53672/ej.1.2016
УДК 159:34(05)+159:371(05)+347.948
ББК 67.5:88.4
С89

ISSN 2521-1463 (Online)
EAN-13 9772521146000
Ідентифікатор медіа R40-05509

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі», ROR 02xc7et08

С89 **Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці** : реферативно-науковий online журнал. — 2016. Т. 1, № 1 (1) (січень–лютий 2016 р.). — Київ : Видавник Назаров О. А., 2016. — 31 с. — URL: expertize-journal.org.ua.

Номер містить оригінальні статті й реферати праць з юридичної психології, судової експертизи та суміжних галузей, а також новини журналу.

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів

За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів

Рукописи можуть рецензуватися і не повертаються

Авторські права на матеріали належать їхнім авторам. Матеріали журналу поширюються на умовах ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства 4.0 Міжнародна» (CC BY 4.0), крім першоджерел рефератів і передрукованих матеріалів, права на які належать їхнім правовласникам.

Редакційні правки, скорочення та зміна назви матеріалу погоджуються з автором до публікації

За достовірність інформації, що міститься в опублікованих матеріалах, відповідальність несуть автори

© Автори матеріалів, 2016
© Видавник Назаров О. А., 2016

Редакційна колегія

Головний редактор — видавець (засновник видання)

Назаров О. А. — канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 2000 р., поліграфолог, правознавець. ORCID 0000-0002-3427-1162

Заступники головного редактора

Євдокимова Н. О. — д-р психол. наук, професор; напрям наукових робіт — психологічні науки. ORCID 0000-0002-8789-278X

Кириченко О. А. — д-р юрид. наук, професор, завідувач кафедри права факультету бізнесу, адміністрування та права Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; напрям наукових робіт — юридичні науки. ORCID 0000-0002-8748-6431

Відповідальний секретар

Калинка Г. І. — фахівець факультету бізнесу, адміністрування та права Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, ад'юнкт зі спеціальності 19.00.06 — юридична психологія, здобувач наукового ступеня доктора філософії у галузі юридичної психології. ORCID 0000-0002-6113-7778

Члени редакційної колегії

Цільмак О. М. — д-р юрид. наук, канд. психол. наук, професор, завідувачка кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія», полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0001-7348-4876

Мотлях О. І. — д-р юрид. наук, професор, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, поліграфолог, заслужений юрист України. ORCID 0000-0002-6135-9952

Барко В. І. — д-р психол. наук, професор, головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення Державного науково-дослідного інституту МВС України, поліграфолог, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0003-4962-0975

Лефтеров В. О. — д-р психол. наук, професор, проректор Міжнародного університету, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0002-9163-0555

Коренюк П. І. — д-р екон. наук, професор, академік (дійсний член) Академії економічних наук України, завідувач кафедри менеджменту організацій і адміністрування Дніпровського державного технічного університету. ORCID 0000-0001-8321-3199

Алікіна Н. В. — канд. психол. наук, старший науковий співробітник, експерт вищого кваліфікаційного класу, працювала тривалий час на посадах голови секції судової психологічної експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, головним експертом лабораторії криміналістичних експертиз Київського науково-дослідного інституту судових експертиз, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» до 2016 р., стаж експертної роботи з 1978 р. ORCID 0000-0002-0166-4437

Попова Г. В. — канд. психол. наук, доцент, підполковник міліції у відставці. ORCID 0000-0003-3814-4037

Вітомський Ю. Л. — канд. психол. наук, офіцер запасу СБ України. ORCID 0009-0004-5206-5065

Землянська О. В. († 06.07.2020) — д-р психол. наук, професор, професор кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0001-6547-2621

Чернякова О. В. — канд. психол. наук, доцент, завідувачка кафедри психології та філософії Київського університету інтелектуальної власності та права. ORCID 0000-0002-0384-4829

Большаков С. І. — канд. військ. наук, доцент, керівник ТОВ «Науково-дослідний інститут судової експертизи та оцінки», атестований судовий експерт за спеціальностями 11.1 «Дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності» та 12.2 «Визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу», суб'єкт оцінки майна та майнових прав, полковник ЗСУ у відставці. ORCID 0000-0003-2394-0225

Тунтула О. С. — канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри цивільного та кримінального права і процесу юридичного факультету Чорноморського національного університету імені Петра Могили, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. ORCID 0000-0002-1699-1668

Ткач Ю. Д. — канд. юрид. наук, доцент кафедри криміналістики Одеського державного університету внутрішніх справ, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза. ORCID 0009-0006-3675-2548

Єгорова Т. М. — старший науковий співробітник Полтавського відділення Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, голова секції судової психологічної експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України з 2015 р., атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 2000 р. ORCID 0000-0002-4097-5449

Лисенко А. Б. — голова професійної громадської організації «Колегія поліграфологів України», директор Комітету з освіти правління громадської професійної організації «Міжнародна асоціація професіоналів в поліграфології» (AIPP, Мексика), експерт-аналітик 1 категорії, поліграфолог, підполковник СБУ в запасі. ORCID 0000-0002-8131-9931

Шаповалов В. О. — головний редактор журналу «Оцінка достовірності: наукові дослідження та практика», атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» (2016 р.), старший науковий співробітник науково-дослідного відділу (проблем психологічного вивчення особового складу) Науково-методичного центру кадрової політики Міністерства оборони України (2020 р.), поліграфолог. ORCID 0009-0004-0472-6201

Савкіна Т. В. — старший науковий співробітник лабораторії почеркознавчих, лінгвістичних, психологічних, мистецтвознавчих досліджень Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 1998 р. ORCID 0009-0007-9784-2253

Савостін О. П. — старший судовий експерт відділу почеркознавчих досліджень лабораторії криміналістичних видів досліджень Одеського науково-дослідного інституту судової експертизи Міністерства юстиції України, психолог — судовий експерт другого кваліфікаційного класу комунальної установи «Одеський обласний медичний центр психічного здоров'я», атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 1982 р. ORCID 0009-0003-6666-0247

Безушко С. В. — канд. пед. наук, доцент. ORCID 0009-0008-2069-1642

Вербина Ю. В. — канд. психол. наук, доцент кафедри психології та педагогічної освіти Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика. ORCID 0009-0004-2947-9251

Хлонь О. М. — канд. психол. наук, доцент, доцент кафедри психології та філософії Київського університету інтелектуальної власності та права. ORCID 0000-0001-9733-8531

Зміст

ПЕРЕДМОВА **6**

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ) **7**

1.1. Судово-психологічна експертиза: методичні підходи до вирішення завдань **8**

Голобородько Е. Н., Толстих І. В., Седнєв В. В., Полуницький В. І. Судова психофізіологічна експертиза **8**

1.2. Проблемні аспекти застосування поліграфа **10**

Назаров О. А. **Сучасні можливості** та нормативно-правові вимоги до проведення судової експертизи з використанням поліграфа в Україні **10**

1.3. Правове та науково-прикладне забезпечення професійної діяльності **12**

Алєксєєв О. О. **Підготовка експертів-поліграфологів** в Україні: вимоги та тенденції **12**

1.4. Точка зору фахівця **14**

Лисенко А. Б. **Я потрапив** у поліграфологію зовсім випадково: нотатки поліграфолога (за матеріалами дописів у Facebook) **14**

Моцонелідзе Д. З. **Становлення української** школи поліграфа: історія народження одного поліграфолога **16**

1.5. Юридична практика **22**

Сафуанов Ф. С. **Судово-психологічна експертиза психічного** стану матері, обвинуваченої у вбивстві новонародженої дитини **22**

1.6. Міжнародний досвід та співробітництво **24**

Китаєв Н. Н. **Судово-психологічна експертиза під** час викриття інсценувань нещасних випадків і самогубств **24**

РОЗДІЛ 2. НОВИНИ ЖУРНАЛУ **26**

Громадська організація «Колегія поліграфологів України» випустила збірник наукових статей про ефективні прийоми передтестової бесіди під час застосування поліграфа та психологічну оцінку достовірності показань у юридичній практиці (мова оригіналу — російська) **26**

ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ **27**

Передмова

СЛОВО РЕДАКЦІЇ

Журнал «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці» належить до реферативно-наукових видань. Оригінальні дослідження ми оприлюднюємо вперше, а найцікавіші праці, що вже вийшли в інших виданнях, подаємо як реферати: стислий виклад змісту, анотацію та бібліографічний опис першоджерела за ДСТУ 8302:2015. Реферат не замінює оригіналу — він допомагає знайти саме те дослідження, яке потрібне вам сьогодні.[6]

Вітаємо, колеги! Перед вами номер 2016. Том 1, № 1 (1) за січень–лютий 2016 року. Тут 7 матеріалів для тих, кого цікавлять досвід фахівців, судово-психологічна експертиза, поліграф і виявлення обману, нормативне регулювання експертизи, і для тих, хто тільки обирає свій шлях у юридичній психології.

> *Новина зі світу судової експертизи. У лютому 2016 р. народний депутат Андрій Тетерук подав до Верховної Ради України законопроєкт № 4094 «Про захист прав осіб, що проходять опитування (дослідження) на поліграфі». Він передбачав, що опитування проводить поліграфолог лише за письмовою згодою або усною заявою особи на засадах добровільності, гласності, законності й конфіденційності.*[7]

Можливо, саме ваше дослідження стане наступною сторінкою історії судової експертизи. Читайте, сперечайтеся, пишіть до журналу — і повертайтеся до архіву номерів по нові матеріали.

Редакція журналу

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ)

Позначки: «Анотація» — оригінальний матеріал, уперше оприлюднений у журналі; «Реферат» — стислий виклад праці або офіційного документа, уперше оприлюднених в іншому виданні чи на іншому ресурсі; під кожним рефератом наведено відомості про першу публікацію; наявний DOI зазначено біля відомостей про оприлюднення. Цифри у квадратних дужках відсилають до списку References після кожної публікації: описи за ДСТУ 8302:2015, українські й російські назви подано латиницею (транслітерація за постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.2010 № 55), їхній переклад англійською — у квадратних дужках.

Читачеві. За кожною публікацією цього номера стоять реальні справи: кримінальні провадження, сімейні спори, позови про відшкодування моральної шкоди, перевірки із застосуванням поліграфа. Анотація допоможе швидко зорієнтуватися, а повний текст за посиланням відкриє методики, аргументи сторін і правові позиції Верховного Суду, які можуть знадобитися у вашій наступній справі. Читайте, порівнюйте з власною практикою і діліться знайденим з колегами.

1.1. СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА: МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ

СУДОВА ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Голобородько Е. Н., Толстих І. В., Седнєв В. В., Полуницький В. І.

Реферат. Голобородько Е. Н., Толстих І. В., Седнєв В. В. і Полуницький В. І. аналізують передумови створення судової психофізіологічної експертизи, яка дала б змогу враховувати пом'якшувальні обставини під час визначення вини у справах про транспортні події, спричинені збоями в системі «людина – техніка». Автори висвітлюють компетенцію судового експерта-психолога у проведенні психофізіологічної експертизи та пропонують орієнтовний перелік питань, які вона може вирішувати. Повний текст статті, за даними сайту, опубліковано українською мовою в щоквартальному науково-медичному журналі «Медицинская психология» (Харків) за 2009 р. Тема стосується судових експертів-психологів, автотехнічних експертів, слідчих і суддів, які встановлюють роль людського чинника в дорожньо-транспортних та інших транспортних подіях.

Ключові слова: судова психофізіологічна експертиза, судово-психологічна експертиза, транспортні події, система «людина – техніка», людський чинник, компетенція експерта-психолога, пом'якшувальні обставини.

Forensic Psychophysiological Examination

Holoborodko E. N., Tolstykh I. V., Sedniev V. V., Polunytskyi V. I.

Abstract. Holoborodko E. N., Tolstykh I. V., Sedniev V. V. and Polunytskyi V. I. analyse the prerequisites for establishing a forensic psychophysiological examination that would make it possible to take mitigating circumstances into account when determining guilt in cases involving transport accidents caused by failures in the human and machine system. The authors outline the competence of a forensic psychologist in conducting a psychophysiological examination and propose an indicative list of questions that such an examination can address. According to the journal website, the full text was published in Ukrainian in the quarterly scientific and medical journal Medical Psychology (Kharkiv) in 2009. The topic is relevant to forensic psychologists, automotive technical experts, investigators and judges who assess the role of the human factor in road and other transport accidents.

Keywords: forensic psychophysiological examination, forensic psychological examination, transport accidents, human and machine system, human factor, competence of expert psychologist, mitigating circumstances.

Першоджерело: *Голобородько Е. Н., Толстых И. В., Седнев В. В., Полуницкий В. И. Судебная психофизиологическая экспертиза. Медицинская психология. 2009.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 07.09.2013.*

References

1. Sudova psykhofiziolohichna ekspertyza [Forensic Psychophysiological Examination] : referat / Holoborodko E. N. ta in. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i

spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 1 (1). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/220-sudebnaya-psikhofiziologicheskaya-ekspertiza (onovlena versiia vid 27.04.2017). [in Ukrainian].

2. Goloborodko E. N., Tolstykh I. V., Sednev V. V., Polunitskiy V. I. Sudebnaya psikhofiziologicheskaya ekspertiza. Meditsinskaya psikhologiya. 2009. URL: http://www.mps.kh.ua/arhiv-pdf/2009/23/09-12.pdf (data zvernennia: 04.11.2026). [in Russian].

1.2. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІГРАФА

СУЧАСНІ МОЖЛИВОСТІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ВИМОГИ ДО ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ З ВИКОРИСТАННЯМ ПОЛІГРАФА В УКРАЇНІ[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Назаров О. А.

Реферат. Доповідь Назарова О. А. на ІІІ Міжнародній науково-практичній конференції «Використання поліграфа в правоохоронній діяльності: проблеми та перспективи» (Київ, 7–8 листопада 2015 р.) дає відповіді на запитання, які найчастіше ставлять поліграфологи, юристи, адвокати й представники правоохоронних органів щодо наукової обґрунтованості та правового регулювання судової експертизи з використанням поліграфа в Україні. Автор визначає об'єктом такої експертизи ціннісно-смислову сферу особистості, а предметом — виявлення психологічної установки на приховування інформації, що має значення для справи, і розглядає її як підвид судово-психологічної експертизи. Наукове підґрунтя пов'язано з теорією виявлення прихованої інформації, психологією установки та психофізіологією пам'яті й мотивації; наведено огляд шести українських дисертацій, захищених з 1998 р. (зокрема докторської дисертації О. І. Мотляха), навчально-методичних посібників і дослідження В. І. Барка 2004 р. (точність 83,8–89,6 %, надійність 0,73–0,77). Проаналізовано наказ Міністерства юстиції України від 27.07.2015 № 1350/5, яким Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз доповнено пунктом 6.8 про опитування з використанням комп'ютерного поліграфа для отримання орієнтувальної інформації за письмовою згодою особи. Запропоновано авторське формулювання питання експерту та додатковий пункт постанови про призначення експертизи з переліком конкретних обставин. Систематизовано вимоги ст. 28 Конституції України, ст. 3, 4, 7, 9, 10 Закону України «Про судову експертизу», постанови Пленуму Верховного Суду України від 30.05.1997 № 8, Порядку ведення Реєстру методик проведення судових експертиз, норм КПК, ЦПК, КАС і КУпАП, зокрема право сторони захисту залучати експерта на договірних засадах (ч. 2 ст. 243 КПК) і наслідки ухилення від експертизи в цивільному процесі. Автор наголошує, що висновок не має наперед встановленої сили й оцінюється судом разом з іншими доказами, рецензування проведеної експертизи в Україні як виду діяльності немає, бо оцінку їй дає лише суд, а слідчий не може проводити допит із застосуванням поліграфа. Окремо розглянуто участь спеціаліста та опитування оперативними працівниками за Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність».

Ключові слова: судова експертиза з використанням поліграфа, психологічна установка на приховування інформації, ціннісно-смислова сфера особистості, нормативно-правове регулювання, наказ Мін'юсту № 1350/5, Закон України «Про судову експертизу», сторона захисту, добровільна згода, спеціаліст, оперативно-розшукова діяльність.

Current Capabilities and Regulatory Requirements for Forensic Examination Using a Polygraph in Ukraine

Nazarov O. A.

Abstract. The paper reproduces a report by Nazarov O. A. delivered at the 3rd International Research and Practice Conference on the use of the polygraph in law enforcement (Kyiv, 7–8 November 2015). It answers questions frequently raised by polygraph examiners, lawyers, defence counsel and law enforcement officers about the scientific basis and legal regulation of forensic examination using a polygraph in Ukraine. The author defines the object of this examination as the value and meaning sphere of personality and its subject as the detection of a psychological set to conceal case-relevant information, treating it as a subtype of forensic psychological examination. Its scientific grounding is linked to concealed information theory, the psychology of set and the psychophysiology of memory and motivation; the report also surveys six Ukrainian dissertations defended since 1998, methodological manuals and V. I. Barko's 2004 study reporting accuracy of 83.8–89.6 % and reliability of 0.73–0.77. Particular attention is paid to Order of the Ministry of Justice of Ukraine No. 1350/5 of 27 July 2015, which added paragraph 6.8 on polygraph-assisted interviews for obtaining orientational information with the person's written consent. The author offers a model question for the expert and an additional clause for the order appointing the examination, then reviews the Constitution, the Law of Ukraine on Forensic Examination, the 1997 Supreme Court Plenum resolution, the procedure for the Register of Methods and provisions of the Criminal Procedure Code of Ukraine, the Civil Procedure Code and administrative legislation, including the defence's right to engage an expert under contract. The conclusions stress that an expert opinion has no predetermined probative force, that investigators may not conduct polygraph interrogations, and clarify the roles of specialists and operational officers.

Keywords: forensic examination using a polygraph, psychological set to conceal information, value and meaning sphere, legal regulation, Ministry of Justice of Ukraine, Law of Ukraine on Forensic Examination, defence counsel, voluntary consent, specialist, operational-search activity.

Першоджерело: *Назаров О. А. Сучасні можливості та нормативно-правові вимоги до проведення судової експертизи з використанням поліграфа. Використання поліграфа в правоохоронній діяльності: проблеми та перспективи : програма III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 7–8 листоп. 2015 р.). Київ, 2015. С. 5. Реферат оприлюднено в журналі 17.11.2015.*

References

1. Nazarov O. A. Suchasni mozhlyvosti ta normatyvno-pravovi vymohy do provedennia sudovoi ekspertyzy z vykorystanniam polihrafa v Ukraini [Current Capabilities and Regulatory Requirements for Forensic Examination Using a Polygraph in Ukraine] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 1 (1). URL: https://expertize-journal.org.ua/detektor-lzhi-poligraf/632-sovremennye-vozmozhnosti-i-normativno-pravovye-trebovaniya-k-provedeniyu-sudebnoj-ekspertizy-s-ispolzovaniem-poligrafa-v-ukraine (onovlena versiia vid 06.12.2015). [in Ukrainian].

1.3. ПРАВОВЕ ТА НАУКОВО-ПРИКЛАДНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ПІДГОТОВКА ЕКСПЕРТІВ-ПОЛІГРАФОЛОГІВ В УКРАЇНІ: ВИМОГИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ[1]

Алєксєєв О. О.

Реферат. Люстраційні процеси, тобто очищення влади, посилення боротьби з корупцією та утвердження верховенства права, Алєксєєв О. О. розглядає як суспільну вимогу, що потребує комплексу дієвих заходів. Одним із них він називає спеціальні психофізіологічні опитування з використанням поліграфа для кандидатів на посади в органах законодавчої, виконавчої та судової влади, а також періодичні кадрові перевірки чинних посадовців. Ефективність методу в антикорупційному напрямі, за автором, підтверджують практика й численні дослідження в Україні та за кордоном, зокрема експеримент з реформування органів внутрішніх справ. Точність опитування залежить від кваліфікації експерта-поліграфолога, якості сучасного приладу та чіткого дотримання умов і правил дослідження. Найгострішою проблемою автор вважає підготовку фахівців: в Україні бракує якісно підготовлених поліграфологів, немає державних навчальних центрів, а приватні курси не відповідають світовим стандартам. Спираючись на понад столітній зарубіжний досвід і слова Дж. Е. Гувера про те, що «детектором брехні» є людина, яка керує приладом, автор узагальнює вимоги провідних шкіл і професійних асоціацій. Базовий курс в уповноваженому закладі має охоплювати всі основні методики й тривати не менше 300 аудиторних годин; на двох слухачів потрібен щонайменше один поліграф; групу з близько 10 осіб мають вести не менше трьох викладачів зі стажем від трьох років і щонайменше 400 проведеними опитуваннями, а кожному слухачеві під час практики призначають наставника. Кандидатам рекомендовано вік від 25 років, вищу освіту переважно з психології чи права, не менше двох років досвіду слідчої або оперативної роботи, комунікативні якості, психологічну стійкість, бездоганну репутацію та успішне проходження перевірки на поліграфі. Окремо описано обов'язкову в структурах МО США «Програму контролю якості» (Quality Assurance Program), до якої добровільно приєдналися федеральні правоохоронні органи й спецслужби. Запропоновані критерії придатні для оцінювання освітніх програм і кваліфікації поліграфологів в Україні.

Ключові слова: підготовка поліграфологів, спеціальне психофізіологічне опитування, поліграф, люстрація, протидія корупції, кадрові перевірки, вимоги до кандидатів, контроль якості, Quality Assurance Program.

Training of Polygraph Examiners in Ukraine: Requirements and Trends

Alieksieiev O. O.

Abstract. Lustration, understood as cleansing state power, strengthening the fight against corruption and establishing the rule of law, is treated by Aliekseiev O. O. as a public demand that calls for a set of effective measures. One of them is the use of special psychophysiological interviews with a polygraph for candidates for posts in the legislative, executive and judicial branches and for periodic personnel checks of serving officials. According to the author, the anti-corruption effectiveness of the method is confirmed by practice and by numerous studies in Ukraine and abroad, including the exper-

iment on reforming the internal affairs bodies. Accuracy depends on the examiner's qualification, the quality of a modern instrument and strict compliance with testing conditions and rules. The most acute problem is training: Ukraine lacks qualified examiners and state training centres, and private courses fall short of international standards. Drawing on more than a century of foreign experience and on J. Edgar Hoover's remark that the lie detector is the person operating the instrument, the author summarises the requirements of leading schools and professional associations. A basic course at an authorised institution should cover all main techniques and last at least 300 classroom hours; there should be at least one polygraph per two trainees; a group of about ten should be taught by at least three instructors with three or more years of experience and at least 400 examinations, and each trainee should have a mentor during practice. Candidates should be at least 25 years old, hold a degree preferably in psychology or law, have two or more years of investigative or operational experience, good communication skills, psychological stability, an impeccable reputation and pass a polygraph test. The author also describes the mandatory Quality Assurance Program of the US Department of Defense.

Keywords: polygraph examiner training, psychophysiological interview, polygraph, lustration, anti-corruption, personnel screening, candidate selection, quality assurance, Quality Assurance Program.

Першоджерело: *Алєксєєв О. О. Підготовка експертів-поліграфологів в Україні: вимоги та тенденції. Проблеми громадської безпеки, євроінтеграції та безпеки бізнесу в умовах військового протистояння : зб. наук. праць наук.-практ. конф. (м. Київ, 16 груд. 2014 р.) / Європейський університет ; редкол.: О. І. Тимошенко (голова) та ін. Київ : Вид-во Європейського університету, 2014. С. 12–14.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 04.11.2015.*

References

1. Alieksieiev O. O. Pidhotovka ekspertiv-polihrafolohiv v Ukraini: vymohy ta tendentsii [Training of Polygraph Examiners in Ukraine: Requirements and Trends] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 1 (1). URL: https://expertize-journal.org.ua/detektor-lzhi-poligraf/630-podgotovka-ekspertov-poligrafologov-v-ukraine-trebovaniya-i-tendentsii (onovlena versiia vid 07.05.2025). [in Ukrainian].

2. Alieksieiev O. O. Pidhotovka ekspertiv-polihrafolohiv v Ukraini: vymohy ta tendentsii. Problemy hromadskoi bezpeky, yevrointehratsii ta bezpeky biznesu v umovakh viiskovoho protystoiannia : zb. nauk. prats nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 16 hrud. 2014 r.) / Yevropeiskyi universytet ; redkol.: O. I. Tymoshenko (holova) ta in. Kyiv : Vyd-vo Yevropeiskoho universytetu, 2014. S. 12–14. URL: http://www.e-u.in.ua/ukr/zbirnik/zbirnik.16.12.2014.pdf (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

1.4. ТОЧКА ЗОРУ ФАХІВЦЯ

Я ПОТРАПИВ У ПОЛІГРАФОЛОГІЮ ЗОВСІМ ВИПАДКОВО: НОТАТКИ ПОЛІГРАФОЛОГА (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ДОПИСІВ У FACEBOOK)[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Лисенко А. Б.

Реферат. Лисенко А. Б., відомий український поліграфолог, у публіцистичних нотатках, уперше оприлюднених у Facebook 3 листопада 2015 р., розповідає, як випадково прийшов у професію, і формулює вимоги до чесного навчання поліграфологів. Навчатися йому випало замість колеги в Інституті криміналістики фсб рф за домовленістю між спецслужбами; тоді вибір був між школою Ю. І. Холодного та курсами Варламова при МВС Краснодарського краю. Курс мав модульну будову: чотиритижневий початковий модуль, заочний модуль щонайменше на пів року з десятком завдань з аналізу поліграм і складання опитувальників та практикою на 20 скринінгах, тритижневий завершальний модуль, тож навчання тривало понад рік. Попри це автор погоджується з критиками з antipolygraph.org, що курси не випускають готового фахівця, і порівнює підготовку поліграфолога з лікарською інтернатурою. Перевагами школи він називає колектив викладачів-практиків (Ю. І. Холодний, Сошников, Толченкіна, Гулін) та їхній зв'язок з першоджерелами: вони пройшли десятитижневі курси інструкторів Міністерства оборони США, а навчання на записах чорнильних поліграфів Axciton і Stoelting згодом полегшило перехід до валідних методик Інституту поліграфа МО США та Юти. Вадами автор вважає орієнтацію навчання на підготовку «судових експертів», через яку замало уваги приділяли методам допиту й тактикам тестування, а також залежність статусу випускника від політичних відносин між службами; на його переконання, політика й поліграфологія мають бути відокремлені. Описано й професійну рефлексію: сумнів у результаті є завжди, а впевненість дають систематизація знань, валідні методики й техніки допиту після тестування. Наприкінці Лисенко А. Б. звертається до тих, хто навчає роботи з поліграфом, із чотирма проханнями: не продавати «бізнес під ключ», не продавати власних інтерпретацій і «курсів після курсів», не прив'язувати навчання до одного приладу, а давати досвід роботи на апаратурі двох-трьох виробників, і забезпечувати післякурсову підтримку щонайменше три роки. Нотатки корисні тим, хто обирає школу підготовки поліграфологів або сам її організовує.

Ключові слова: поліграфолог, підготовка поліграфологів, школи поліграфології, наставництво, валідні методики, етика навчання, післякурсова підтримка, професійна біографія.

I Got into Polygraphy Completely by Chance: Notes of a Polygraph Examiner (Based on Facebook Posts)

Lysenko A. B.

Abstract. In these journalistic notes, first posted on Facebook on 3 November 2015, the Ukrainian polygraph examiner Lysenko A. B. describes how he entered the profession by chance and sets out what honest training of polygraph examiners should look like. He was trained, in place of a colleague and under an agreement between security services, at the Institute of Criminalistics of the FSB of the russian federation, at a time when the choice lay between Yu. I. Kholodnyi's school and Varlamov's

courses in Krasnodar Krai. His course was modular: a four-week initial module, a correspondence module of at least six months with about ten chart analysis and question formulation assignments plus twenty screening examinations, and a three-week final module. Even so, he agrees with critics from antipolygraph.org that courses do not produce a finished specialist and compares polygraph training with medical internship. Among the strengths of the school he names a team of practising instructors and their links with original sources, since they had completed ten-week courses run by US Department of Defense instructors; training on charts from ink-recording Axciton and Stoelting instruments later made it easier to adopt validated techniques of the US DoD Polygraph Institute and Utah. The weaknesses were an excessive focus on producing forensic experts at the expense of interviewing methods and testing tactics, and the dependence of a graduate's status on political relations between agencies. The author closes with four requests to trainers: do not sell turnkey businesses or personal interpretations, do not tie training to a single instrument, and provide post-course support for at least three years.

Keywords: polygraph examiner, polygraph examiner training, polygraph schools, mentoring, validated techniques, training ethics, post-course support, professional biography.

Першоджерело: *Лысенко А. Б. Я попал в полиграфологию совершенно случайно: записки полиграфолога (по материалам поста 03 ноября 2015 года в Facebook).*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 03.11.2015.*

References

1. Lysenko A. B. Ya potrapyv u polihrafolohiiu zovsim vypadkovo: notatky polihrafoloha (za materialamy dopysiv u Facebook) [I Got into Polygraphy Completely by Chance: Notes of a Polygraph Examiner (Based on Facebook Posts)] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 1 (1). URL: https://expertize-journal.org.ua/detektor-lzhi-poligraf/629-ya-popal-v-poligrafologiyu-sovershenno-sluchajno-zapiski-poligrafologa-po-materialam-postov-v-facebook (onovlena versiia vid 17.08.2021). [in Ukrainian].

2. Lysenko A. B. Ya popal v poligrafologiyu sovershenno sluchayno: zapiski poligrafologa (po materialam posta 03 noyabrya 2015 goda v Facebook). URL: https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=981596115232258&id=100001456377017 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Russian].

СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ ПОЛІГРАФА: ІСТОРІЯ НАРОДЖЕННЯ ОДНОГО ПОЛІГРАФОЛОГА[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Моцонелідзе Д. З.

Анотація. Професійну біографію київського поліграфолога Моцонелідзе Д. З. (нар. 1977 р., вища юридична освіта) подано як приклад того, як формувалася українська школа застосування поліграфа. Працюючи 1998 р. в карному розшуку, він дійшов висновку, що старі методи боротьби зі злочинністю малоефективні, а під час розслідування резонансного злочину вперше побачив поліграф «Бар'єр» конструкції В. А. Варламова. 1999 р. пройшов один із перших курсів спеціалістів поліграфа при Управлінні оперативно-технічних заходів МВС рф у Краснодарі безпосередньо у В. А. Варламова та його колег, а 2001 р. закінчив курси підвищення кваліфікації при ГУВС Краснодарського краю. Досвід роботи в польових та екстремальних умовах переконав його, що навіть найкращий прилад без досвідченого фахівця лишається «купою заліза». В Україні, де тоді практикували одиниці поліграфологів, він працював у Науково-дослідному бюро судових експертиз «САНТОДОР», допомагаючи органам внутрішніх справ розкривати резонансні злочини, а комерційним організаціям розслідувати надзвичайні події й вирішувати кадрові питання. У співавторстві з Т. Р. Морозовою та І. О. Моцонелідзе підготував навчально-методичний посібник «Використання комп'ютерних поліграфів у кадровій роботі органів і підрозділів внутрішніх справ України» (Київ : Атіка, 2006, 120 с.) з блоками тестів для кадрових перевірок. 2006 р. очолив напрям психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа в КБ «Правекс-Банк» і розробив тести для працівників, які мають доступ до грошей та матеріальних цінностей, а 2007 р. опанував комп'ютерний психосемантичний аналіз (MindReader): на відміну від поліграфа, що працює з пам'яттю, цей метод виключає свідоме сприйняття запитань і контрольований вибір відповідей. У статті констатовано, що до 2013 р. в Україні навчено понад 200 поліграфологів, але брак єдиних підручників і сліпе копіювання зарубіжних методик без урахування національних особливостей зумовили розбіжність методичних підходів різних шкіл. Звідси потреба в єдиних стандартах навчання й роботи та в наставництві над молодим фахівцем упродовж 1–3 років; саме тому 2013 р. Моцонелідзе Д. З. став співзасновником громадської організації «Колегія поліграфологів України». Матеріал цінний для історії вітчизняної поліграфології та для тих, хто обирає шлях до цієї професії.

Ключові слова: поліграфолог, українська школа поліграфа, професійна біографія, кадрові перевірки, комп'ютерний поліграф, психосемантичний аналіз, наставництво, Колегія поліграфологів України.

Formation of the Ukrainian Polygraph School: The Story of One Polygraph Examiner

Motsonelidze D. Z.

Abstract. The professional biography of the Kyiv polygraph examiner Motsonelidze D. Z., born in 1977 and holding a law degree, is presented as an example of how the Ukrainian school of polygraph use took shape. While serving in criminal investigation in 1998, he concluded that traditional crime-fighting methods were losing effectiveness and, during a high-profile investigation, first saw the Barier polygraph designed by V. A. Varlamov. In 1999 he attended one of the first polygraph specialist courses in Krasnodar under Varlamov and his colleagues, and in 2001 completed advanced training there. Field

work convinced him that even the best instrument is merely a heap of metal without an experienced specialist. In Ukraine, where only a handful of examiners practised at the time, he worked at the SANTODOR forensic research bureau, assisting the police with high-profile cases and companies with internal investigations and personnel matters. With colleagues he co-authored a training manual on the use of computer polygraphs in personnel work of the internal affairs bodies of Ukraine (Kyiv, 2006, 120 p.) containing test blocks for personnel screening. In 2006 he headed polygraph examinations at Pravex-Bank, developing tests for staff handling cash and valuables, and in 2007 he trained in computer psychosemantic analysis (MindReader), which, unlike the polygraph, excludes conscious perception of the questions. The article notes that by 2013 more than 200 examiners had been trained in Ukraine, yet the lack of common textbooks and uncritical copying of foreign techniques led to divergent methods, creating a need for unified standards and for mentoring of novices for one to three years; in 2013 Motsonelidze co-founded the Board of Polygraph Examiners of Ukraine.

Keywords: polygraph examiner, Ukrainian polygraph school, professional biography, personnel screening, computer polygraph, psychosemantic analysis, mentoring, professional association.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 04.11.2015.*

Повний текст

В 1998 году, работая в уголовном розыске, понял, что старые методы борьбы с современной преступностью стали малоэффективны. Преступники для подготовки и совершения преступлений нередко стали использоваться последние достижения науки и техники. Чтобы успешно им противостоять, нужно иметь на вооружении новые технологии. При расследовании одного из резонансных преступлений, впервые увидел полиграф (это был «Барьер» В.А.Варламова), и сразу понял, что это и есть одно из тех технических устройств, которое позволит ускорить процесс выявления и разоблачения настоящего преступника. Когда узнал, что на базе ГУВД Краснодарского края создатель отечественного полиграфа Варламов В.А. проводит курсы специалистов полиграфа, не раздумывая, записался. В 1999 году прошел одни из первых курсов обучения специалистов полиграфа. Обучался непосредственно у Варламова В.А., Николаевой И.Н. и Николаева С.Л.

Настоящее свидетельство выдано

оперуполномоченному ОУР
ОВД г. Геленджика
ГУВД Краснодарского края
должность

ст. лейтенанту милиции
звание

Моцонелидзе
фамилия

Давиду
имя

Зурабовичу
отчество

В том, что он прошел подготовку на курсах повышения квалификации специалистов полиграфа на базе ГУВД Краснодарского края в период с 26.11 по 09.12.2001 г.

Моцонелидзе Д. З.

Изучил предмет и сдал экзамен

Наименование предмета — Оценка

Теория и практика применения полиграфа в ОВД — отлично

Председатель комиссии:
начальник ГУВД Краснодарского края
генерал-майор милиции С. А. Кучерук

Зам. председателя комиссии
начальник УОТМ при ГУВД Краснодарского края
полковник милиции В. А. Березовский

Секретарь комиссии
зам. начальника отдела УОТМ при ГУВД Краснодарского края
подполковник милиции С. Л. Николаев

М. П. 09.12.2001 г.

Работая в подразделениях уголовного розыска Моцонелидзе Д.З. убедился, что формирование новых профессиональных навыков у сотрудников оперативных подразделений, направленных на обучение использованию полиграфа в ходе расследования уголовных преступлений и поиска преступников, является актуальной потребностью и реальным действием по внедрению в оперативно-розыскную деятельность современных и эффективных методов борьбы с преступностью. Продолжая работать в уголовном розыске, получил бесценный опыт применения полиграфа в полевых условиях и в экстремальных ситуациях.

Развитие Краснодарской школы полиграфологов В.А. Варламова и опыт применения полиграфа в ГУВД Краснодарского края показали высокую эффективность применения полиграфа в правоохранительной деятельности. Это помогло Моцонелидзе Д.З. сформировать четкое убеждение, что любой, даже самый дорогой и хороший прибор, является грудой железа, если на нем не работает опытный и грамотный специалист.

В Украине Моцонелидзе Д.З. живет более 10 лет. Тогда в стране практикующих полиграфологов были единицы. Работу на полиграфе продолжил на базе Научно Исследовательского Бюро Судебных Экспертиз "САНТОДОР". Полученный ранее опыт и наставничество именитых в среде полиграфологов СНГ учителей позволило Д.З. Моцонелидзена высоком профессиональном уровне оказывать помощь как органам внутренних дел при решении задач, связанных с расследованием и раскрытием резонансных преступлений, так и коммерческим организациям при расследовании чрезвычайных происшествий и решении кадровых вопросов.Накопленный практический опыт проведения полиграфных проверок в отношении различных категорий граждан и персонала Моцонелидзе Д.З. направил на написание в соавторстве со своими коллегами полиграфологами одного из первых учебно-методических пособий в Украине по использованию компьютерного полиграфа в кадровой работе органов и подразделений внутренних дел Украины.

Библиографическое описание: Морозова Т.Р., Моцонелідзе І.О., Моцонелідзе Д.З. Використання комп'ютерних поліграфів у кадровій роботі органів і підрозділів внутрішніх справ України: навчально-методичний посібник / За ред. Красюка І.П. - К.: Атіка, 2006. - 120 с.

Аннотация: в учебно-методическом пособии собраны основные блоки тестов из приоритетных направлений кадровых проверок, которые используются как при подборе кандидатов на службу и обучения, так и для сотрудников органов и подразделений внутренних дел Украины. Пособие предназначено для практиков, специалистов - полиграфологов органов внутринних дел Украины.

В 2006 году Моцонелидзе Д.З. возглавил направление по проведению специальных психофизиологических исследований с использованием полиграфа банковских работниковв КБ "ПРАВЭКС-БАНК". Им были разработаны блоки тестов для проверки сотрудников на тех должностях, которые тем или иным образом соприкасаются с деньгами и материальными ценностями. Систематизация полиграфных тестирований позволила повысить эффективность проверок нанимаемого персонала, а также ускорить проведение служебных расследований. Благодаря совместной работе с Д.З.Моцонелидзе, ряд работавших с ним в банке полиграфологов, получив хороший опыт и знания, сейчас успешно занимаются частной практикой в сфере детекции лжи.

НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ ПСИХОТЕХНОЛОГИЙ

117198, Москва
ул. Миклухо-Маклая, 21
корп. 3, блок 11, офис 321

тел.: (095) 775 4299; факс: 775 4298
http://www.psycor.ru
e-mail:info@psycor.ru

№ 48 от «9» февраля 2007 г.

СЕРТИФИКАТ

Настоящим удостоверяется, что **Моцонелидзе Давид Зурабович** прошел курс профессиональной подготовки в области проведения **компьютерного психосемантического анализа** и курс обучения работе с редактором семантических баз.

Моцонелидзе Давид Зурабович может проводить тестирование с использованием метода компьютерного психосемантического анализа.

Генеральный директор И.К. Нежданов

В 2007 году, в дополнение к имевшимся на тот момент навыкам работы на полиграфе, прошел курс профессиональной подготовки в области проведения компьютерного психосемантического анализа (MindReader) в НИИ Психотехнологий им И.В. Смирнова (г. Москва). Отличительные особенности работы на полиграфе и АПК MindReader следующие: если тестируя на полиграфе специалист работает с памятью тестируемого, то, работа на АПК MindReader предполагает обращение, помимо памяти, к подсознанию. При тестировании на полиграфе вопросы задаются открыто и тестируемый их воспринимает осознанно. Принцип же построения тестирования на АПК MindReader сводится к тому, что заложенный в основу системы метод компьютерного психосемантического анализа исключает как осознанное восприятие вопросов теста, так и контролируемый выбор ответов со стороны тестируемого. Вы спросите — зачем? Ответ прост: Как сказал академик И.Павлов: «В сущности, интересует нас в жизни одно – наше психическое содержание».

К 2013 году в Украине число обученных в разных школах полиграфологов перешагнуло за 200 специалистов. Отсутствие единых учебников, пособий по подготовке специалистов-полиграфологов, иногда использование слепо скопированных зарубежных методов без учета национальных особенностей, привело к тому, что, к сожалению, сложилась такая обстановка, когда в разных школах научно-методические разработки разнились. Назрела необходимость привести к единым стандартам и закрепить коллегиально все существующие, зарекомендовавшие себя, методики обучения и работы на полиграфе, а также объединить по профессиональному признаку коллег и единомышленников. Не оспорим тот факт, что в становлении нового полиграфолога немаловажную роль играет наставничество над ним и его поддержка на протяжении 1-3 лет. Понимание всего этого привело к тому, что в 2013 году Моцонелидзе Д.З. в составе инициативной группы высту-

пил соучредителем первой республиканской профессиональной общественной организации "Коллегия полиграфологов Украины".

В настоящее время Моцонелидзе Д.З. проводит консультации с применением полиграфа в компаниях и банках по вопросам обеспечения благонадежности и лояльности персонала, выявления и расследования хищений, активно участвует в проводимых в стране конференциях, посвященным тематике применения полиграфа.

P.s. Эта история рождения одного полиграфолога является одной из множества других историй становления специалистов-полиграфологов, которые своей ежедневной работой создают в Украине национальную школу применения полиграфа, создают историю!

References

1. Motsonelidze D. Z. Stanovlennia ukrainskoi shkoly polihrafa: istoriia narodzhennia odnoho polihrafoloha [Formation of the Ukrainian Polygraph School: The Story of One Polygraph Examiner]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 1 (1). URL: https://expertize-journal.org.ua/detektor-lzhi-poligraf/631-stanovlenie-ukrainskoj-shkoly-poligrafa-istoriya-rozhdeniya-odnogo-poligrafologa (onovlena versiia vid 11.11.2015). [in Ukrainian].

1.5. ЮРИДИЧНА ПРАКТИКА

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ПСИХІЧНОГО СТАНУ МАТЕРІ, ОБВИНУВАЧЕНОЇ У ВБИВСТВІ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Сафуанов Ф. С.

Реферат. Кримінальний кодекс російської федерації (ст. 106) виокремлює вбивство матір'ю новонародженої дитини в самостійний склад злочину, і суди, за даними Сафуанова Ф., щороку розглядають до 200 таких справ. Автор доводить, що в кожному такому випадку слід призначати комплексну судову психолого-психіатричну експертизу, і, узагальнивши експертну практику, виокремлює чотири види кваліфікації психічного стану матері. Перший охоплює психічні розлади, що зумовлюють нездатність усвідомлювати фактичний характер і суспільну небезпеку своїх дій або керувати ними (шизофренія, органічне ураження головного мозку з вираженими змінами психіки, післяпологові психози, реактивні стани з депресивно-параноїдним синдромом, олігофренія з вираженим ступенем дебільності); убивство тут вчиняють за хворобливими мотивами або в стані порушеної свідомості, що може зумовити визнання неосудності. Другий становлять психічні розлади, що не виключають осудності (органічне ураження мозку, легка й помірна олігофренія, психопатія), за яких мотиви реально-побутові; для кваліфікації за ст. 106 застосовують «педіатричний критерій» новонародженості до одного місяця. Третій вид пов'язаний з емоційною напруженістю, зумовленою психотравмувальною ситуацією. Сафуанов Ф. С. наголошує, що ситуацію можна оцінити як психотравмувальну лише після аналізу взаємодії особистості й ситуації, тому завданням експертизи є визначити вираженість емоційного стану. Описано чинники її наростання: вагітність унаслідок зґвалтування чи поза шлюбом, відмова батька дитини від стосунків, підпорядкованість, залежність і сором'язливість жінки, жорсткі уявлення про дошлюбну «чистоту й честь», тиск родичів, невдалі спроби знайти вихід. Ізоляція за механізмом «зачарованого кола» веде до пологів на самоті й імпульсивного вбивства з безглуздими спробами приховати вчинене. Четвертий вид стосується психічно здорових матерів, які діють цілеспрямовано, з усвідомленим і часто давно сформованим рішенням; тут застосовують судово-медичний критерій новонародженості (24 години). Наприкінці автор пропонує чотири типові питання для постанови слідчого чи ухвали суду про призначення експертизи, що робить працю практично корисною для експертів і юристів.

Ключові слова: комплексна судова психолого-психіатрична експертиза, вбивство матір'ю новонародженої дитини, психотравмувальна ситуація, емоційна напруженість, післяпологовий психоз, неосудність, психічний розлад, що не виключає осудності, критерій новонародженості, питання експертові.

Forensic Psychological Examination of the Mental State of a Mother Accused of Killing Her Newborn Child

Safuanov F. S.

Abstract. Article 106 of the Criminal Code of the russian federation treats the killing of a newborn by its mother as a separate offence, and, according to Safuanov F. S., courts consider up to 200

such cases a year. The author argues that a complex forensic psychological and psychiatric examination should be ordered in every such case and, generalising expert practice, distinguishes four types of qualification of the mother's mental state. The first comprises mental disorders that deprive the accused of the capacity to understand the nature and social danger of her actions or to control them, such as schizophrenia, organic brain damage, postpartum psychoses, reactive states with depressive-paranoid syndrome and marked intellectual disability; here the killing is driven by morbid motives or impaired consciousness and may lead to a finding of insanity. The second covers disorders that do not exclude criminal responsibility, where motives are mundane and the paediatric criterion of the neonatal period (up to one month) applies. The third is emotional tension caused by a psychotraumatic situation. Safuanov stresses that a situation becomes traumatic only through its interaction with the personality, so the expert should assess the intensity of the emotional state rather than the situation itself. He describes contributing factors, including pregnancy after rape or outside marriage, abandonment by the child's father, dependent and shy personality traits, rigid moral attitudes, pressure from relatives and failed attempts to find a way out, which lead to isolation, solitary childbirth and impulsive killing followed by clumsy concealment. The fourth group consists of mentally healthy mothers acting deliberately, to whom the forensic medical 24-hour criterion applies. The article concludes with four standard questions for the investigator's or court's order.

Keywords: complex forensic psychological and psychiatric examination, neonaticide, psychotraumatic situation, emotional tension, postpartum psychosis, insanity, diminished responsibility, neonatal period criterion, questions to the expert.

Першоджерело: *Сафуанов Ф. С. Экспертиза психического состояния матери, обвиняемой в убийстве новорожденного ребенка. Российская юстиция. 1998. № 3.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 27.07.2013.*

References

1. Safuanov F. S. Sudovo-psykholohichna ekspertyza psykhichnoho stanu materi, obvynuvachenoi u vbyvstvi novonarodzhenoi dytyny [Forensic Psychological Examination of the Mental State of a Mother Accused of Killing Her Newborn Child] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 1 (1). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/175-ekspertiza-psikhicheskogo-sostoyaniya-materi-obvinyaemoj-v-ubijstve-novorozhdennogo-rebenka (onovlena versiia vid 06.11.2026). [in Ukrainian].

2. Safuanov F. S. Ekspertiza psikhicheskogo sostoyaniya materi, obvinyaemoy v ubiystve novorozhdennogo rebenka. Rossiyskaya yustitsiya. 1998. № 3. URL: http://www.juristlib.ru (data zvernennia: 04.11.2026). [in Russian].

1.6. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА СПІВРОБІТНИЦТВО

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ПІД ЧАС ВИКРИТТЯ ІНСЦЕНУВАНЬ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ І САМОГУБСТВ[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Китаєв Н. Н.

Реферат. Китаєв Н. Н. звертається до слідчих ситуацій, коли службовий чи побутовий контакт двох людей закінчується загибеллю одного з них унаслідок падіння з висоти – з балкона, вікна тощо. Навіть якісний огляд місця події не дає повного уявлення про те, що сталося, а показання того, хто вижив, бувають непослідовними й суперечливими; у такому ускладненому доказуванні зростає вага різних експертиз, зокрема судово-психологічної. Її зазвичай призначають, щоб установити психічний стан, який схиляє до самогубства, проте, як показує автор, висновок психолога придатний і для спростування версії про самогубство чи нещасний випадок. Центральне місце в статті посідає кримінальна справа з м. Братська: 14-річна Наташа С. випала з вікна третього поверху квартири, де перебував лише старший брат її знайомої, раніше судимий за хуліганство й замах на групове зґвалтування. Обвинувачений почергово висував версії про нещасний випадок під час закріплення шторки та про самогубство дівчини після того, як він нібито відкинув її освідчення в коханні. Першу версію спростували свідки, а додаткові криміналістичні й судово-медичні експертизи встановили, що потерпіла намагалася вибратися з вікна на балкон поверхом нижче й упала через раптову деформацію металевого кронштейна. Слідчий прокуратури призначив посмертну судово-психологічну експертизу з питаннями про індивідуально-психологічні особливості загиблої та про ситуацію, яка могла змусити її залишати квартиру в такий спосіб. Спираючись на матеріали про особу потерпілої, експерт дійшов висновку, що вона опинилася в ситуації загрози статевій недоторканності, а спричинений цим стрес підвищив психічну активність і призвів до дій, які стали причиною смерті. Іркутський обласний суд, посилаючись на цей висновок, ухвалив обвинувальний вирок (10 років позбавлення волі), а Верховний Суд російської федерації залишив його в силі, теж пославшись на висновок психолога. Автор зауважує, що майже за 40 років видання збірника «Следственная практика» серед двох тисяч публікацій лише одна описувала допомогу експерта-психолога у викритті інсценування самогубства, а навчальні посібники досі не орієнтують практиків на залучення таких експертів. Стаття показує доказове значення посмертної судово-психологічної експертизи для слідчих, експертів-психологів і суддів.

Ключові слова: судово-психологічна експертиза, посмертна судово-психологічна експертиза, інсценування самогубства, інсценування нещасного випадку, падіння з висоти, загроза зґвалтування, стресовий стан, доказування, висновок експерта-психолога, слідча практика.

Forensic Psychological Examination in Exposing Staged Accidents and Suicides

Kytaiev N. N.

Abstract. Kitaev N. addresses investigative situations in which a service or domestic contact between two people ends in the death of one of them after a fall from a height, such as a balcony or window. Even a thorough crime scene examination cannot fully reconstruct the event, and the surviv-

or's statements are often inconsistent or contradictory, so expert evidence, including forensic psychological examination, gains weight. Such an examination is usually ordered to establish a mental state predisposing to suicide, but the author shows that a psychologist's opinion can equally refute a suicide or accident version. The central case comes from Bratsk: a 14-year-old girl fell from a third-floor window of a flat where only her friend's older brother, previously convicted of hooliganism and attempted gang rape, was present. The accused alternately claimed that she had fallen while fixing a curtain and that she had jumped after he rejected her declaration of love; witnesses refuted the first version, and additional forensic and medical examinations established that she had tried to climb down to the balcony below and fell when a metal bracket suddenly bent. The investigator ordered a posthumous forensic psychological examination on the victim's individual psychological characteristics and on the situation that could have forced her to leave the flat in this way. The expert concluded that she had faced a threat to her sexual inviolability and that the resulting stress led to the fatal actions. The Irkutsk Regional Court relied on this opinion in convicting the accused (10 years' imprisonment), and the Supreme Court of the russian federation upheld the verdict, also citing it. The author notes that such cases are rarely described in investigative literature and that textbooks still do not encourage investigators to involve psychologists.

Keywords: forensic psychological examination, posthumous psychological examination, staged suicide, staged accident, fall from height, threat of rape, stress state, criminal evidence, expert opinion, investigative practice.

Першоджерело: *Китаев Н. Судебно-психологическая экспертиза при разоблачении инсценировок несчастных случаев и самоубийств. Законность. 1995. № 12. Реферат оприлюднено в журналі 27.07.2013.*

References

1. Kytaiev N. N. Sudovo-psykholohichna ekspertyza pid chas vykryttia instsenuvan neshchasnykh vypadkiv i samohubstv [Forensic Psychological Examination in Exposing Staged Accidents and Suicides] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 1 (1). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/173-sudebno-psikhologicheskaya-ekspertiza-pri-razoblachenii-instsenirovok-neschastnykh-sluchaev-i-samoubijstv (onovlena versiia vid 28.07.2013). [in Ukrainian].

РОЗДІЛ 2. НОВИНИ ЖУРНАЛУ

Громадська організація «Колегія поліграфологів України» випустила збірник наукових статей про ефективні прийоми передтестової бесіди під час застосування поліграфа та психологічну оцінку достовірності показань у юридичній практиці (мова оригіналу — російська)[1]

02.11.2015

Короткий зміст. Редакція повідомляє про вихід двох праць, підготовлених ГО «Колегія поліграфологів України» (Київ : Освіта України, 2015). І. П. Усиков описує побудову спеціальної передтестової бесіди з особою, яку перевіряють на поліграфі: прийоми спрямовані на нейтралізацію асоціативних спогадів і об'єктивність аналізу даних тестування. В. Шаповалов викладає структуру й послідовність процедур методики психологічної оцінки достовірності показань за відеозаписами допиту, слідчого експерименту та інших слідчих дій. Збірник представлено на семінарі Американської асоціації поліграфологів у Чикаго (30 серпня – 4 вересня 2015 р.).

References

1. Hromadska orhanizatsiia "Kolehiia polihrafolohiv Ukrainy" vypustyla zbirnyk naukovykh statei pro efektyvni pryiomy peredtestovoi besidy pid chas zastosuvannia polihrafa ta psykholohichnu otsinku dostovirnosti pokazan u yurydychnii praktytsi (mova oryhinalu — rosiiska). Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2015. 2 lystop. URL: https://expertize-journal.org.ua/detektor-lzhi-poligraf/627-obshchestvennoj-organizatsiej-kollegiya-poligrafologov-ukrainy-vypushchen-sbornik-nauchnykh-statej-po-effektivnym-priemam-predtestovoj-besedy-pri-ispolzovanii-poligrafa-a-tak-zhe-psikhologicheskoj-otsenki-dostovernosti-pokazanij-v-yuridicheskoj-praktike (onovlena versiia vid 27.04.2017). [in Ukrainian].

ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ

В ІНТЕРНЕТІ

Пошукові запити зі словом «експертиза», які найчастіше вводили користувачі Google в Україні у січні–лютому 2016 р. — у період виходу цього номера[8]:

№	Запит	Індекс
1	судова експертиза	100
2	судово-медична експертиза	59
3	екологічна експертиза	58
4	психологічна експертиза	50
5	почеркознавча експертиза	42
6	судово медична експертиза	36

Індекс популярності Google Trends: 100 — найчастіший запит періоду, решта — у відсотках від нього. Абсолютної кількості пошуків Google не оприлюднює. Найшвидше зростали запити: «психологічна експертиза» (+90 %), «почеркознавча експертиза» (+50 %).

У ЖУРНАЛІ

Матеріали цього номера, які читачі відкривали найчастіше, — кількість переглядів їхніх сторінок на сайті журналу станом на 06.11.2026:

№	Матеріал	Переглядів
1	*Сафуанов Ф. С.* Судово-психологічна експертиза психічного стану матері, обвинуваченої у вбивстві новонародженої дитини	7 547
2	*Моцонелідзе Д. З.* Становлення української школи поліграфа: історія народження одного поліграфолога	4 395
3	*Лисенко А. Б.* Я потрапив у поліграфологію зовсім випадково: нотатки поліграфолога (за матеріалами дописів у Facebook)	4 097
4	*Назаров О. А.* Сучасні можливості та нормативно-правові вимоги до проведення судової експертизи з використанням поліграфа в Україні	4 046
5	*Алєксєєв О. О.* Підготовка експертів-поліграфологів в Україні: вимоги та тенденції	3 565

Лічильник сайту журналу рахує всі відкриття сторінки матеріалу від дня її оприлюднення. Перегляди саме за період виходу номера журнал фіксує з листопада 2026 р.

Станьте автором журналу. Редакція приймає статті науковців, судових експертів, адвокатів, психологів і здобувачів наукових ступенів з юридичної психології, судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа та спеціальних знань у юридичній практиці. Публікація безкоштовна, статтям редакція присвоює DOI, а читають їх ті, хто щод-

ня працює в судах. Приєднуйтеся до спільноти судових експертів і дослідників: вимоги до статей і тез див. у розділі «Вимоги до оформлення»[9].

Потрібен судовий експерт? Якщо у справі, яку розглядає суд, виникли питання, що потребують спеціальних знань у галузі психології, зокрема щодо моральних страждань, психологічного стану учасника процесу, інтересів дитини чи психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа, зверніться до редакції. Допоможемо визначитися з видом експертизи, сформулювати питання експертові й знайти фахівця з належною кваліфікацією. Запит — через форму «Консультація» на сайті журналу[10] або за телефоном +38 (093) 476-72-60.

Як цитувати номер

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці : реферативно-науковий online журнал. 2016. Т. 1, № 1 (1). 31 с. DOI: https://doi.org/10.53672/ej.1.2016. URL: https://expertize-journal.org.ua/nomera/710-2016-1-16.

References

1. Pro metu stvorennia Internet-vydannia [On the Purpose of Creating the Online Publication]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-celyah (onovlena versiia vid 29.06.2022). [in Ukrainian].

2. Kyivskyi mizhnarodnyi sudovo-ekspertnyi instytut psykholohichnoi ekspertyzy i doslidzhen na polihrafi [Kiev International Forensic Expert Institute of Psychological Expertise and Researchs on Polygraph, LLC] : zapys u reiestri naukovykh orhanizatsii Research Organization Registry (ROR). URL: https://ror.org/02xc7et08 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

3. Vytiah z Yedynoho derzhavnoho reiestru veteraniv viiny vid 31.10.2026 № 31102026-00003569 [Extract from the Unified State Register of War Veterans of 31.10.2026 No. 31102026-00003569] : vidomosti pro subiekta veteranskoho pidpryiemnytstva (Nazarov Oleh Anatoliiovych) / Ministerstvo u spravakh veteraniv Ukrainy. Opryliudneno na storintsi "Pro naukovo-referatyvne vydannia" saitu zhurnalu. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-nauchnom-izdanii (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

4. Redaktsiina kolehiia [Editorial Board]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/redaktsijna-kolegiya (onovlena versiia vid 09.11.2026). [in Ukrainian].

5. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi [Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice]. 2016. Vol. 1, No. 1 (1). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.1.2016. [in Ukrainian].

6. DSTU 3017:2015. Informatsiia ta dokumentatsiia. Vydannia. Osnovni vydy. Terminy ta vyznachennia poniat [Information and Documentation. Publications. Main Types. Terms and Definitions]. [Chynnyi vid 2016-07-01]. Vyd. ofits. Pp. 4.14.2.2, 4.14.2.7. Referaty prats, opryliudnenykh ranishe, podano iz zaznachenniam imeni avtora ta dzherela zapozychennia vid-

povidno do p. 1 ch. 2 st. 22 Zakonu Ukrainy "Pro avtorske pravo i sumizhni prava" vid 01.12.2022 № 2811-IX; akty orhaniv derzhavnoi vlady ta ofitsiini dokumenty sudovoho kharakteru ne okhoroniaiutsia avtorskym pravom (p. 3 ch. 1 st. 8 tsoho Zakonu). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

7. Zaproponovano zakonodavcho vrehuliuvaty pravyla doslidzhennia na polihrafi. YURLIHA (LIHA:ZAKON). URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/141613_zaproponovano-zakonodavcho-vregulyuvati-pravila-dosldzhennya-na-polgraf (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

8. Google Trends : poshukovyi termin «ekspertyza», Ukraina, 01.01.2016–29.02.2016 [Google Trends: Search Term “ekspertyza”, Ukraine, 01.01.2016–29.02.2016]. URL: https://trends.google.com/trends/explore?date=2016-01-01%202016-02-29&geo=UA&q=%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%B0&hl=uk (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

9. Vymohy do oformlennia statei i tez [Requirements for Articles and Abstracts]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/vimogi-do-oformlennya (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

10. Konsultatsiia: zapyt na provedennia sudovoi psykholohichnoi ekspertyzy, doslidzhennia [Consultation: Request for a Forensic Psychological Examination or Study]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/konsultacia (onovlena versiia vid 28.10.2023). [in Ukrainian].

Архів номерів | 2016. Том 1, № 2 (2) →

Відомості про журнал

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Назва: реферативно-науковий журнал «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці» (Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice). Електронне (online) видання.

Ідентифікатори: ISSN 2521-1463 (Online); штриховий код EAN-13 для періодичних видань 9772521146000; державний український ідентифікатор медіа R40-05509 (рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 26.09.2024 № 2785); префікс DOI 10.53672 (Crossref).

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович. Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі»; міжнародний ідентифікатор наукової організації ROR 02xc7et08.

Галузь: юридичні, психологічні науки. Періодичність: 1 раз на два місяці. Мови видання: українська, англійська.

Увага! Електронне видання не внесено до затвердженого Міністерством освіти і науки України переліку наукових фахових видань України.

ІСТОРІЯ ВИДАННЯ

Журнал засновано у травні 2016 р. кандидатом психологічних наук, доцентом, експертом-поліграфологом, правознавцем О. А. Назаровим на базі інформаційно-правового вебсайту з метою популяризації можливостей судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа та інших спеціальних знань у юридичній практиці. Редакційну колегію сформовано у квітні 2017 р. під час ISSN-реєстрації видання.

БАЗИ ДАНИХ, РЕЄСТРИ ТА БІБЛІОТЕКИ

Реєстр суб'єктів у сфері медіа; Google Scholar; ISSN International Centre — ISSN Portal; Crossref; Scilit (MDPI); Відкритий український індекс цитувань (OUCI, ДНТБ України); ICI World of Journals (Index Copernicus, паспорт журналу); Реєстр наукових видань України (УкрІНТЕІ); Polska Bibliografia Naukowa (PBN). Інші каталоги: ResearchBib.

ПОЛІТИКА ВІДКРИТОГО ДОСТУПУ

Видання практикує політику негайного відкритого доступу до опублікованого змісту, підтримуючи принципи вільного поширення наукової інформації та глобального обміну знаннями задля загального суспільного прогресу.

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ

Поштова адреса: 01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, абонентська скринька В-62. Засновник — видавець: тел. +38 (093) 476-72-60; e-mail: nazarovua@ukr.net. Заступники головного редактора: д-р психол. наук, професор Євдокимова Наталя Олексіївна (yevdokymova@ukr.net); д-р юрид. наук, професор Кириченко Олександр Анатолійович (alankir23@ukr.net). Сайт: expertize-journal.org.ua; e-mail редакції: info@expertize-journal.org.ua.

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

2016. Том 1, № 1 (1)
січень–лютий 2016 року

Ретроспективний випуск: матеріали, оприлюднені на сайті до заснування журналу (травень 2016 р.).

Реферативно-науковий online журнал

Засновник, видавець, відповідальний за випуск — Назаров О. А.

Видається за сприяння Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі (ROR 02xc7et08).

Формат А4 (210×297 мм). Гарнітура Source Serif 4. Обсяг 31 с.

DOI 10.53672/ej.1.2016. Ідентифікатор медіа R40-05509. ISSN 2521-1463 (Online).

Видавник Назаров О. А. Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, а/с В-62. Тел. +38 (093) 476-72-60. E-mail: nazarovua@ukr.net

expertize-journal.org.ua